

RUIMTE VOOR SPORT, SPEL EN BEWEGEN

Bouwen aan een
sportief & gezond Den Haag

Den Haag, Maart 2019

Voorwoord

Bij de bestudering van het Omgevingsplan Binckhorst viel het de Adviesraad voor Sport op, dat er geen rekening werd gehouden met sport- en beweegmogelijkheden in dit gebied, dat aan de vooravond staat om opnieuw ingericht te worden. Alleen de reeds bestaande roeivereniging “De Laak” werd genoemd. De geplande toename van het aantal inwoners van Den Haag (90.000 tot 2040) dient ook te leiden tot een toename van sport- en beweeglocaties in de stad. Bij de reeds ingezette uitbreiding van woningen in Scheveningen-Haven, Houtrust Brug, Kijkduin, Vroondaal en het Central Innovatie District is (nog) geen rekening gehouden met een evenredige toename van locaties om te sporten en te bewegen.

Den Haag kent de ambitie om elke inwoner aan de beweegnorm te laten voldoen, wetende dat een gezonde geest in een gezond lichaam een positieve invloed heeft op het algemeen welbevinden, het voorkomen van ziektes en eenzaamheid. Laat de inwoners dan ook zien dat woningbouw en beweegvoorzieningen gelijke tred houden!

In de adviesraad heeft dit dreigende tekort aan beweeg- en sportvoorzieningen geleid tot het instellen van een werkgroep. Deze werkgroep, bestaande uit Pjer Wijsman, Catharina Abels, Liliane Mandema en Wendy van der Meijs, heeft gesprekken gevoerd en de nodige literatuur bestudeerd. Dit heeft geleid tot het voorliggende rapport “Ruimte voor sport, spel en bewegen”. In dit rapport worden beleidsmatige aanbevelingen gedaan en worden er, middels tekst en foto’s, ook praktische oplossingen geboden.

Aangezien dit advies een breder verband aangeeft dan alleen de sportieve uitingen van bewegen, maar ook benadrukt dat sport en bewegen een proactieve werking heeft op het algemeen welbevinden van de mens, dat sport en bewegen verbroedert, talentontwikkeling stimuleert, integratie bevordert en eenzaamheid vermindert, wordt dit advies niet alleen gericht aan de wethouder, die sport in zijn portefeuille heeft, maar aan het voltallige college van B&W.

Laat dit inspirerende advies zijn toepassingen vinden in deze mooie stad!

John van den Berg

Voorzitter

Wie zijn wij

De Adviesraad voor Sport is een onafhankelijk adviesorgaan en adviseert gevraagd en ongevraagd de wethouder sport. Ook informeert de adviesraad politieke partijen over speerpunten op het gebied van sport. De raad richt zich daarbij op het hele domein van sport en bewegen. Daarnaast doet de adviesraad onderzoek naar actuele sportonderwerpen. Bij het adviseren is het belangrijk te weten wat er leeft ‘in het veld’. Daarom heeft de adviesraad een netwerk opgericht bestaande uit sportorganisaties en organisaties op het gebied van bewegen. Om ook alle leden van het netwerk onderling in contact te brengen, organiseert de adviesraad elk jaar netwerkbijeenkomsten.

INSPIRATIE KLEINE INTERVENTIES

Ruimte voor sport,
spel en bewegen

Samenvatting

De Adviesraad voor Sport wil de beschikbaarheid van voldoende en passende sport- en beweegruimten gelijk laten opgaan met de groei van de stad. Het college van B&W schrijft dat er in onze stad jaarlijks 5.000 nieuwe inwoners bijkomen, groeiende tot ca. 90.000 extra inwoners in 2040. Gebieden, die zijn aangewezen om deze groei op te vangen, zijn het Central Innovation District inclusief de Binckhorst, Den Haag Zuidwest en Kijkduin. Tot grote schrik van de Adviesraad voor Sport wordt bij de bespreking van gebiedsagenda's en nieuwbouwplannen niet of nauwelijks gesproken over het reserveren van ruimte voor een sporthal, speel- of sportveld. Om ervoor te zorgen dat Den Haag een gezonde, aantrekkelijke en leefbare stad blijft, waar alle inwoners in de gelegenheid zijn om te bewegen of te sporten, doen wij hiertoe enkele concrete aanbevelingen:

Hanteer bij ruimtelijke ontwikkelingsprojecten een bindende sportnorm

Een sportnorm laat het aantal voorzieningen meegroeien met de verdichtende stad. De adviesraad pleit voor een bindend voorstel. Dit kan op diverse manieren, bijvoorbeeld door het aantal inwoners te koppelen aan binnensport-accommodaties, openbare ruimte en buitensport. Den Haag neemt op landelijk niveau een voortrekkersrol in door de sportnorm bindend op te nemen in de gebiedsafspraken met projectontwikkelaars en woningcorporaties.

Stimuleer sportinclusief ontwerpen

Daag projectontwikkelaars, stedenbouwers en planogen uit een integrale benadering toe te passen door in hun ontwerp van gebouwen specifieke ruimte op te nemen om beweging en sport mogelijk te maken. Dit kan door aan de voorkant van het proces ontwikkelaars mee te laten denken in de sportieve behoeften van inwoners en/of gebruikers.

Benut de Omgevingswet om bewegen te bevorderen

De Omgevingswet ziet erop toe dat er rekening wordt gehouden met de gezondheid van inwoners bij de inrichting van de fysieke leefomgeving. Door de fysieke omgeving slim en zichtbaar in te richten, kan de gemeente het gedrag van inwoners beïnvloeden, mensen in beweging brengen en hierdoor ook een bijdrage leveren aan gezondheidsbevordering.

Bescherm de bestaande sportstructuur

Door de huidige sportstructuur in kaart te brengen en als zodanig bestuurlijk vast te leggen, wordt het als instrument aangewend om voldoende sportieve ruimte in de stad structureel te waarborgen.

Pas kleine interventies toe bij bestaande bouw en in de openbare ruimte

In een stad die groeit is ruimte kostbaar. De Adviesraad voor Sport is van mening dat met kleine aanpassingen in de bestaande bebouwing of in de openbare ruimte het sportief gebruik ook al geoptimaliseerd kan worden.

Inleiding

Den Haag groeit. Het college schrijft dat er jaarlijks 5.000 nieuwe inwoners bijkomen. De groei van de stad is één van de kernthema's van het collegeakkoord 2018-2022. Hiervoor zijn veel nieuwe woningen en voorzieningen nodig. Gebieden, die hiervoor zijn aangewezen, zijn het Central Innovation District (inclusief de Binckhorst), Den Haag Zuidwest en Kijkduin.

Tot verbazing van de Adviesraad voor Sport is er in de gebiedsagenda's en nieuwbouwplannen voor deze gebieden nauwelijks tot geen aandacht voor nieuwe en/of extra sport- en beweeglocaties. Een concreet voorbeeld hiervan is het Omgevingsplan Binckhorst, dat eind 2018 in de gemeenteraad is vastgesteld. Ondanks onze (herhaalde) oproep in de Commissie Ruimte is er vooralsnog geen enkele ruimte gereserveerd voor een sporthal, speel- of sportveld, terwijl er meer dan 7.500 extra inwoners komen. In onze optiek is dat een gemiste kans. Zeker voor een stad die wil werken aan kansen en ambities. Een stad, die wil dat iedereen meedoet en dat tot doel heeft gesteld om alle bewoners aan het bewegen te krijgen.

Om die reden doet de Adviesraad voor Sport een dringend beroep op het college van B&W om voldoende en passende sport- en beweegruimten te realiseren. Daarmee wil de sportadviesraad een bijdrage leveren aan het realiseren van sportruimte, die Den Haag in de toekomst nodig heeft.

Coalitieakkoord 2018-2022

In juni 2018 presenteerde het nieuwe college haar plannen en ambities. Hierin schrijft het college:

- Den Haag is een sportieve stad.
- Sport en bewegen zijn nodig voor een gezonde en vitale bevolking.
- Den Haag wil stimuleren dat mensen meer en vaker bewegen. Het moet voor iedereen mogelijk en makkelijk zijn om te gaan sporten. Om dit doel te bereiken, investeren we in de kwaliteit van het verenigingsleven, in bewustwording en in de sportinfrastructuur.
- In de openbare ruimte zijn bereikbare speel-, bewegings- en sportvoorzieningen. Meer groen in de straat en meer groenblauwe schoolpleinen zorgen ervoor dat mensen meer bewegen en sporten. Voor ouderen zorgen we voor voldoende mogelijkheden om in hun buurt te bewegen.
- Den Haag wil dat sportaccommodaties, sportvelden en gymzalen van scholen vaker gebruikt worden.
- Het is een plek waar je graag bent en die uitnodigt om vaker terug te komen. Het stimuleert ontmoeting en motiveert mensen om er te spelen, te sporten of te ontspannen.

Tevens kondigt het college aan dat de verwachting is dat in 10 jaar tijd er ca. 25.000 woningen bijkomen en in de komende 25 jaar zelfs 50.000 extra woningen. Het college kiest er bewust voor om de groei te faciliteren in bepaalde delen van de stad, zoals in het Central Innovation District. Het college wil de groei van de stad gebruiken om wijken te verbeteren en om Den Haag groener en mooier te maken.

Bouwen aan de (sportieve) stad?

In onze optiek verwijzen de ambities uit het coalitieakkoord zichtbaar naar de kansen voor sport, spel en bewegen. Dat betekent als stad ook kiezen voor ruimte voor sport. Sport is essentieel voor het borgen van de leefbaarheid van de stad.

Op talloze locaties in onze stad worden nieuwe ruimtelijke projecten gestart zonder dat daarbij extra ruimte voor sport, recreatie of bewegen wordt gereserveerd. Denk hierbij aan onder andere de woonlocaties in Scheveningen Haven, Houtrust Brug, Kijkduin, Vroondaal. Opgeteld gaat het hier om duizenden extra inwoners zonder dat er in nabije omgeving extra beweegvoorzieningen worden aangelegd, terwijl er juist een krapte is aan sporthalruimte, met name in de kuststrook. Tegen die achtergrond is de Adviesraad voor Sport blij met de motie, die de raad in mei 2018 heeft aangenomen om een locatieonderzoek te laten uitvoeren voor de toekomstige ontwikkeling van nieuwe sporthallen. De adviesraad is in afwachting van de beantwoording hiervan.

Bevolkingsprognose versus voorzieningen

In november 2018 presenteerde het college de bevolkingsprognose voor Den Haag. Deze prognose bevestigt dat er gemiddeld 5300 inwoners per jaar in de stad bijkomen. De verwachting is dat deze groei blijft en dat Den Haag in 2040 circa 627.000 inwoners heeft.

Hoewel de adviesraad niet over concrete gegevens beschikt als het gaat om het aantal vierkante meters sportgrond, is het aannemelijk dat de groei van de stad onvermijdelijk gevolgen heeft voor de vraag naar voorzieningen om te bewegen en sporten in de stad. Een voorbeeld hierbij is het gebruik van voetbalvelden. Uit de buurtmonitor (www.denhaag.nl) blijkt Den Haag momenteel te beschikken over 104 voetbalvelden. Met een prognoses van circa 90.000 inwoners extra in de komende 20 jaren, zal Den Haag in 2040 behoefte hebben aan circa 122 voetbalvelden. Daarmee rijst de vraag: "Waar komen deze 18 extra sportvelden?"

Dit eenvoudige voorbeeld illustreert dat ook de vraag naar het gebruik van sporthallen, zwembaden en andersoortige (buiten)velden logischerwijs zal toenemen. Het college kondigde dit zelf al aan bij de presentatie van vraag- & aanbod-analyse voor zwembaden in april 2018. De (voormalige) wethouder sport kondigde toen aan dat de groei van de stad en trends in de zwembadbehoefte ertoe konden leiden dat er een tekort aan zowel wedstrijd- als zwembaden zou ontstaan. Het was tevens een aankondiging dat voor de uitwerking van de gebiedsontwikkelingen en woningbouwplannen in Den Haag rekening zou worden gehouden met de vraag- en aanbod van sportvoorzieningen. Het baart ons zorgen dat wij op het gebied van sport en bewegen echter niets concreets teruglezen in de gebiedsagenda's van het Central Innovation district en de Binckhorst, die onlangs door het college gepresenteerd zijn.

Werkwijze Omgevingswet gaat voorbij aan maatschappelijke voorziening

Vanaf 2021 vindt de invoering plaats van de Omgevingswet. Den Haag heeft ter voorbereiding op deze nieuwe werkwijze, het gebied Binckhorst naar voren geschoven als pilot voor de toekomstige methodiek van de ruimtelijke ordening. Eén van de belangrijkste elementen van de nieuwe wet is dat deze meer ruimte biedt voor initiatief van burgers en ondernemers. Initiatief om bijvoorbeeld sportfaciliteiten te ontwikkelen of om een beweegvriendelijke omgeving in te richten. En juist dát blijkt voor veelal maatschappelijke organisaties of georganiseerde krachten – zoals sportverenigingen – lastig, omdat het ze aan tijd, vrijwilligers of expertise ontbreekt of omdat ze gewoonweg (nog) niet bestaan in een bepaald gebied. Zo zijn nog maar enkele sportverenigingen in de Binckhorst gevestigd, die op de mogelijkheden van het Omgevingsplan kunnen inspelen.

In onze optiek ligt er bij de toepassing van de Omgevingswet een extra verantwoordelijkheid bij de gemeente voor een integrale aanpak. Op het terrein van sport is regie noodzakelijk. Enerzijds omdat toenemende aantallen sporters en bewegers (nog) niet georganiseerd zijn en anderzijds om te borgen dat 'reservering' van voldoende sport- of beweegruimte aan de voorkant van het proces dient plaats te vinden. Helaas zien wij bij de vaststelling van het eerste

INSPIRATIE SPORTDAKEN

Ruimte voor sport,
spel en bewegen

Omgevingsplan, dat het gemeentebestuur de ruimte laat aan marktpartijen. Bij de vaststelling van het Omgevingsplan is wel gepleit voor een voorzieningenkaart als een noodgreep. Immers deze nog op te stellen voorzieningenkaart – inclusief sport en bewegen – moet de schaarse ruimte voor voorzieningen op de Binckhorst gaan bevechten. Nu het Omgevingsplan Binckhorst is vastgesteld, ligt de ‘bal’ bij projectontwikkelaars, die zich primair richten op het bouwen van woningen en kantoren. Het is afwachten hoeveel ruimte er in de plannen voor sport, bewegen en recreëren overblijft. Voorbeelden uit andere grote steden – waaronder Amsterdam – hebben aangetoond dat deze vrijblijvendheid de (georganiseerde) sport in de stad niet heeft geholpen (zie onderstaand kader).

Voorbeeld van falend ruimtelijk beleid: woonwijk IJburg, Amsterdam

Bij de ontwikkeling van IJburg (Amsterdam) is een groot tekort ontstaan aan ruimte voor sport en bewegen. Het is het schoolvoorbeeld van falend ruimtelijk beleid. De aanleg en inrichting van sport- en beweegvoorzieningen bleef ver achter bij de behoeften van de groeiende bevolking aldaar. De vrijblijvendheid ten aanzien van het reserveren van ruimte voor sport, leidde in de 1e fase van de ontwikkeling van IJburg ertoe dat de 16 hectare grond met sportbestemming al op de tekentafel verdwenen. Uiteindelijk zijn alleen onderwijsfaciliteiten en woningbouw gerealiseerd en bleef er NUL ruimte over voor sport en spel. Het eerste buitensportveld op IJburg werd pas zeven (!) jaar na oplevering van de eerste woningen geopend. Een hele generatie IJburgse kinderen stond hierdoor jarenlang op de wachtlijst voor een vereniging en kon daarnaast nauwelijks terecht op speelplekken en trapveldjes. Nog altijd zijn discussies over de aanleg van parkeerplaatsen, extra velden en clubgebouwen op het sportpark onverminderd actueel.

Bron: <https://www.sportraadamsterdam.nl/ruimtelijke-sportnorm-de-feiten/>

Conclusie

De realisatie van sportvoorzieningen wordt met de methodiek van de nieuwe Omgevingswet te veel afhankelijk van de goodwill van stedenbouwers, planologen en ontwikkelaars. Dat stemt de adviesraad niet gerust. Het mag niet vrijblijvend zijn. Sporten en bewegen dragen immers bij aan een gezonde ontwikkeling van onze inwoners, zowel fysiek als mentaal. Bovendien zorgt sport in clubverband voor sociale interactie, sociale vaardigheden en meer zelfvertrouwen. Het is tevens een effectief middel tegen eenzaamheid en biedt het tal van mogelijkheden voor de participatie van oudere mensen. De Adviesraad voor Sport is van mening dat voldoende sport- en beweegvoorzieningen noodzakelijk zijn voor onze stad. Sportieve voorzieningen houden – samen met andere maatschappelijke voorzieningen – Den Haag leefbaar. Zij voorzien in behoeften van de mensen, die hier (gaan) wonen. Velen van hen willen kunnen sporten en bewegen, liefst een beetje in de buurt en liefst op een manier die bij hen past. Daarvoor zijn verschillende sportfaciliteiten nodig van hardlooperoutes tot sportparken, van zwembaden tot speelveldjes. Het is de verantwoordelijkheid van het college van B&W om de leefbaarheid van de stad te bewaken door een zorgvuldige afweging te maken tussen het bouwen van woningen en kantoren en het creëren van voldoende bijbehorende sportieve en culturele voorzieningen.

Aanbevelingen

Om tegemoet te komen aan de urgentie van voldoende sport-, spel- en beweeglocaties in een groeiende stad, stelt de Adviesraad voor Sport een aantal concrete suggesties voor.

Hanteer bij ruimtelijke ontwikkelingsprojecten een bindende sportnorm

Maatschappelijke sportvoorzieningen, en zeker ook sport, zijn belangrijk voor de leefbaarheid van de stad en gezondheid van de Hagenaar. Het is van groot belang dat de beschikbaarheid van deze voorzieningen meegroeit met de stad. Om die reden stellen wij een ruimtelijke sportnorm voor als uitgangspunt bij uitbreidingen van de stad.

Deze sportnorm is bedoeld om het aantal voorzieningen mee te laten groeien met de verdichtende stad. De adviesraad pleit voor een bindend voorstel. Een sportnorm kan op verschillende manieren invulling krijgen. De meest voor de hand liggende norm is er één die gekoppeld wordt aan het aantal inwoners. Daarin zou je nog een onderscheid kunnen maken in binnensportaccommodaties, sport en bewegen in de openbare ruimte en (georganiseerde) buitensport. In het geval van de Binckhorst zou dat betekenen dat bij de groei van 7.500 extra inwoners minimaal 2 voetbalvelden benodigd zijn (op basis van de gegevens uit de www.buurtmonitor.nl).

Een alternatief is om de sportnorm te koppelen aan een op te leveren woning. Elke nieuw te bouwen woning levert een reservering op van een minimaal aantal vierkante meter sport- en beweegruimte. Het aantal m² is afhankelijk van de grootte van de woningen (studentenflats of gezinswoningen), die worden gerealiseerd, de buurt en de ligging van bestaande voorzieningen in omliggende wijken. Deze uitwerking vereist meer maatwerk, maar kan bij de onderhandelingen met marktpartijen mee worden genomen in de contractafspraken.

Den Haag kan op landelijk niveau een voortrekkersrol innemen door deze sportnorm bindend op te nemen in de gebiedsafspraken met projectontwikkelaars en woningcorporaties. De invoering van een sportnorm dwingt namelijk alle partijen, die bouwen in de stad, om de schaarse ruimte slim, sportief en sociaal in te richten. Bij alle investeringsvoorstellen, die aan de raad worden voorgelegd en die te maken hebben met de groei van de stad, zal dan rekening moeten worden gehouden met sportieve voorzieningen. Juist op deze wijze kan het gemeentebestuur slagen in het realiseren van een leefbaar, prettig, woon- en werkklimaat van een stad, die sterk groeit, maar waar het welzijn en de gezondheid van zijn inwoners voorop staat.

De Adviesraad voor Sport is van mening dat de gemeente het beste kan bepalen hoe deze sportnorm invulling krijgt. Ter inspiratie zou het hierin het recente voorbeeld van Amsterdam kunnen volgen. De hoofdstad heeft in december 2018 een besluit genomen om een sportnorm vast te leggen voor binnensportaccommodaties, sport en bewegen in de openbare ruimte en de georganiseerde buitensport. Voor binnensportaccommodaties geldt in Amsterdam de norm één hal per 24.000 inwoners en één zwembad per 80.000 tot 100.000 inwoners. Als het gaat om sport en bewegen in de openbare ruimte hanteert de hoofdstad een gereserveerde ruimte van 1 vierkante meter per woning.

Stimuleer sport-inclusief ontwerpen

Wij stellen voor om projectontwikkelaars (maar ook stedenbouwers en planologen) uit te dagen een integrale benadering toe te passen door in hun ontwerp van (maatschappelijke) gebouwen specifieke ruimte op te nemen om bewegen en sport mogelijk te maken. Dit kan door aan de voorkant van het proces ontwikkelaars mee te laten denken in de sportieve behoeften van inwoners of gebruikers.

Sportinclusief ontwerpen draagt bij aan efficiënt ruimtegebruik. Een ruimtebesparend alternatief is bijvoorbeeld het bouwen van scholen (met gymzalen) in combinatie met sportparken of in combinatie met Kraijcek veldjes en/of Cruijffcourts. Hierdoor kan dag- en avondgebruik op één locatie plaatsvinden. Ook bij het ontwerp van (kantoor)gebouwen of woonappartementen kan met sportinclusief denken het meervoudig gebruik gestimuleerd worden, zodat extra mogelijkheden gefaciliteerd worden om te bewegen en te sporten.

Hiertoe doen wij enkele suggesties om in een ontwerp van een kantoor, gebouw of andere maatschappelijke voorziening rekening te houden met:

- het plaatsen van hoge trappen op zichtbare locaties verbonden met gemarkeerde routes,
- het inrichten van kleinere oppervlaktes bij een gebouw (school, appartement of kantoor) met minder dan de verplichte afmetingen voor voetbal-, tennis-, handbal- of urban sport,
- het verbinden van gebouwen door hardlooproutes,
- het realiseren van een klimmuur aan de zijkant van een gebouw,
- het plaatsen van trampolines in een drukke winkelstraat.

Kortom, er zijn talrijke mogelijkheden; dit is slechts een aanzet om sportinclusief ontwerpen als uitgangspunt te stellen. Door sport- en beweegvoorzieningen integraal onderdeel te maken van de (bouw)ontwikkeling van woningen, kantoren of bedrijven, heeft dit voordelen voor de financiering ervan en ook nog eens meer maatschappelijk rendement tot gevolg.

Benut Omgevingswet om bewegen te bevorderen

De invoering van de Omgevingswet biedt uitdagingen, maar daarmee ook kansen. De Omgevingswet geeft namelijk de opdracht om rekening te houden met de gezondheid van inwoners bij de inrichting van de fysieke leefomgeving. Een maatschappelijk doel van de wet is ***'het bereiken en in stand houden van een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit'***.

Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat de fysieke leefomgeving alle doelgroepen – van jong tot oud – kan stimuleren en verleiden tot alledaagse en sportieve beweging. Onderzoek toont ook aan dat voldoende bewegen leidt tot verlenging van het aantal gezonde levensjaren, minder kans op obesitas, betere resultaten op school, lagere zorgkosten en minder ziekteverzuim op het werk.

INSPIRATIE SPORTDAKEN

Ruimte voor sport,
spel en bewegen

De beweegnorm van de Gezondheidsraad kan mogelijk als een goede richtlijn dienen. De Gezondheidsraad stelt namelijk dat bewegen goed is en meer bewegen nog beter. De norm schrijft minimaal 30 minuten bewegen per dag voor. Het college zou ervoor kunnen kiezen om bij de toepassing van de Omgevingswet erop toe te zien dat de Beweegnorm integraal wordt meegenomen bij ontwikkelplannen voor de stad. Op die manier kan de Omgevingswet stimulerend werken door de omgeving zo in te richten dat mensen – zonder dat ze er erg in hebben - meer gaan bewegen.

Kortom door de fysieke omgeving zichtbaar en slim in te richten, kan de gemeente het gedrag van inwoners beïnvloeden, mensen in beweging brengen en hierdoor zelfs een bijdrage leveren aan gezondheidsbevordering. Slimme toepassingen zijn bijvoorbeeld: goede fiets- en wandelroutes, zodat voor de dagelijkse verplaatsingen naar het werk, school en winkel, het eenvoudig is om te fietsen en te lopen; brede stoepen om te kunnen wandelen, maar ook om te kunnen spelen. het toegankelijk maken van schoolpleinen; pleinen zodanig inrichten dat flexibel gebruik wordt gestimuleerd en speelplekken voor iedereen - dus niet alleen voor kinderen - geschikt, aantrekkelijk en toegankelijk maken.

Bescherm de bestaande sportstructuur

De adviesraad stelt voor om de bestaande stedelijke sportstructuur in kaart te brengen en deze vast te stellen. Om een toereikend voorzieningenniveau voor sport te realiseren is het om te beginnen zaak om de bestaande sportieve ruimte te beschermen. In een verdichtende omgeving zal immers altijd met grote interesse worden gekeken naar de relatief omvangrijke en dus kostbare ruimte, die sport in de stad inneemt. In de ontwikkelplannen van het coalitieakkoord 2018-2022 is dat niet anders. Een goed voorbeeld hiervan is de sportvelden van ADS, gelegen langs de Madesteinweg. De bestemming van deze velden dreigt te worden gewijzigd van 'sport' in 'wonen'. Met oog op de explosieve toename van de inwoners in dit deel van Den Haag hebben de sportverenigingen deze laatste velden juist nodig om mee te groeien met de te verwachten toenemende vraag naar sportfaciliteiten.

De gemeente heeft naar mening van de adviesraad de verantwoordelijkheid de bestaande sportieve ruimte te beschermen. Door de huidige sportstructuur in kaart te brengen en als zodanig bestuurlijk vast te leggen, kan het als instrument worden aangewend om voldoende sportieve ruimte in de stad structureel te waarborgen. Bijvoorbeeld door sportaccommodaties onschendbaar te verklaren en vast te leggen dat het opheffen van iedere vierkante meter sport dient te leiden tot het creëren van een gelijk aantal nieuwe vierkante meters elders op een locatie van gelijke aantrekkelijkheid.

Pas kleine interventies toe bij bestaande bouw & in de openbare ruimte

In een stad, die groeit, is ruimte kostbaar. De adviesraad is zich ervan bewust dat sport en bewegen niet altijd bovenaan het prioriteitenlijstje staat bij de ontwikkeling van plannen. Gewoonweg omdat niet altijd de mogelijkheid bestaat om hiervoor ruimte in te passen. In onze optiek kan met kleine aanpassingen in de bestaande bebouwing of in de openbare ruimte het sportief gebruik ook al geoptimaliseerd worden.

In de praktijk blijkt vaak dat sportvoorzieningen ingesloten en besloten zijn; denk aan tennisparken. Door sportruimten meer openbaar en zichtbaar te maken, kan het de betrokkenheid en het gebruik ervan stimuleren.

Een voorbeeld uit Rotterdam is het skatepark in het centrum (op de Weena). Omwonenden waren eerst tegen de plannen, maar de gemeente heeft het plan voor de aanleg van een Skatepark doorgezet. Nu draagt het park bij aan de sociale veiligheid op straat.

Door het creatief benutten van bestaande voorzieningen kunnen in onze optiek relatief makkelijk veel meer sport- en beweegvoorzieningen worden gerealiseerd zoals:

- Sport in kleine ruimte (postzegel ruimtes) bijv. Sporttuin.
- Meervoudig gebruik van ruimtes: verf de loop- en fietsroutes in Beatrixkwartier in de kleuren en stijl van atletiekbanen om mensen te stimuleren tijdens lunch of in de avond te joggen.
- Parkeerterreinen: voorzien van (sport)lijnen voor voetbal/tennis/atletiek buiten kantoortijden.
- Onder bruggen: aanbrengen van verlichting en fitness toestellen. Hierdoor wordt het ook veiliger. Denk aan de spoorbruggen in het Central Innovation District.
- Dubbelfuncties toevoegen aan ruimtes of gebouwen. Bijv. Malieveld in vrije momenten meer inrichten voor sport.
- Urban Gym. Geef aan dat alle fysieke inrichtingselementen en -objecten voor sportdoeleinden gebruikt kunnen worden (toestellen, bankjes, stoepranden).

Niet op de laatste plaats draagt het toevoegen van sport- en beweeglocaties ook nog eens bij aan de aantrekkelijkheid van de stad. Sportparken en sportpleintjes bieden een onderbreking van bebouwing en zorgen voor openheid en licht.

Tot slot: ruimte voor sport, spel & bewegen

Uitgangspunt van ons advies is: Waar de stad bouwt, moet ook ruimte zijn om te kunnen sporten of bewegen, of dit nu gaat om nieuwbouwlocaties, bestaande locaties of in de openbare ruimte. Voldoende ruimte voor sport en bewegen in een 'verdichtende stad' als Den Haag is geen luxe, maar noodzaak.

Wij roepen met nadruk het college op om de kansen van sport met beide handen aan te grijpen en de vereiste sportieve ruimte in de stad hiervoor te realiseren. Met de bovengenoemde set van maatregelen neemt het bestuur haar verantwoordelijkheid voor het welzijn van alle Hagenaars in onze stad. Met de invoering van een sportnorm, maar ook door het vastleggen en beschermen van de stedelijke sportstructuur, laat Den Haag zien dat het nadrukkelijk ruimte reserveert voor zijn inwoners om te kunnen sporten en bewegen.

Deze voortrekkersrol zal Den Haag tot voorbeeld maken voor de wijze waarop een moderne, gezonde stad kan worden ingericht. Een stad, die op deze manier investeert in sportieve ruimte, investeert in het welzijn van bewoners en biedt tevens een aantrekkelijk en veilig woon- en leefklimaat. In de aanloop naar de Europese sporthoofdstad van het jaar in 2022 kan een gerichte aanpak ervoor zorgen dat de legacy (de erfenis) nog vele jaren herkenbaar zal zijn.

Bronvermelding

Dit advies is tot stand gekomen met informatie van de volgende organisaties:

- Architectenbureau MVRDV
- Stichting Platform Stad
- Sportraad Amsterdam
- Gemeente Den Haag
  - Bron: Coalitieakkoord 2018-2022 'Den Haag, Stad van Kansen en Ambities'
(<https://www.denhaag.nl/nl/bestuur-en-organisatie/college-van-burgemeester-en-wethouders/coalitieakkoord-2018-2022.htm>)
  - Bron: Omgevingsplan Binckhorst
(<https://www.denhaag.nl/nl/in-de-stad/wonen-en-bouwen/bouwprojecten/gebiedsontwikkeling-binckhorst/omgevingsplan-binckhorst.htm>)
  - Bron: Moties en amendementen; Locatieonderzoek Sporthallen
(https://denhaag.raadsinformatie.nl/modules/6/moties,_amendementen_en_initiatieven/452391)
  - Bron: Commissie Ruimte; bevolkingsprognose Den Haag
(https://denhaag.raadsinformatie.nl/modules/13/overige_bestuurlijke_stukken/480679)
  - Bron: Bestuurlijke stukken, College van B&W 17-4-2018
(https://denhaag.raadsinformatie.nl/modules/13/overige_bestuurlijke_stukken/446714)
- Vereniging voor Sport en Gemeenten
  - Bron: VSG Handreiking Sport, Bewegen & Omgevingswet
(<https://sportengemeenten.nl/wp-content/uploads/2018/04/VSG-Handreiking-Sport-bewegen-en-Omgevingswet.pdf>)
- Gezondheidsraad
  - Bron: Beweegrichtlijnen gezondheidsraad 2017
(<https://www.gezondheidsraad.nl/documenten/adviezen/2017/08/22/beweegrichtlijnen-2017>)
- Kenniscentrum voor Sport
  - Bron: <https://www.allesoversport.nl/artikel/handreiking-sport-bewegen-en-de-omgevingswet/>
- Sportknowhowxl
  - Bron: Meer bewegen als meer bewegen mogelijk is: sport, bewegen en omgevingswet (deel 1)
(<http://www.sportknowhowxl.nl/nieuws-en-achtergronden/column-xl/item/112614/meer-bewegen-als-meer-bewegen-mogelijk-is-sport--bewegen-en-omgevingswet--deel-1->)
  - Bron: Amsterdam koestert ruimte voor sport, spel en bewegen
(<http://www.sportknowhowxl.nl/nieuws-en-achtergronden/nieuwsberichten/nieuwsbericht/113147/>)
- Gemeente Amsterdam
  - Bron: De Bewegende Stad
(<https://www.amsterdam.nl/bestuur-organisatie/volg-beleid/bewegende-stad/>)
  - Bron: Strategische Huisvestingsplan Sport
(https://assets.amsterdam.nl/publish/pages/727553/strategisch_huisvestingsplan_sport.pdf)

INSPIRATIE KLEINE INTERVENTIES

Ruimte voor sport,
spel en bewegen

Samenstelling Adviesraad voor Sport

John van den Berg (voorzitter)

Oud-directeur Academie voor Sportstudies (HALO/Sportmanagement), bestuurslid Jeugdfonds Sport en Cultuur Zuid-Holland, lid van de Raad van Toezicht bij de Sportparken Willem Alexander en Harga Noord (gemeente Schiedam), voormalig fysiotherapeut, voormalig-bestuurslid Stichting Werkgever Sportclubs Den Haag, oud-docent fysiotherapie

Catharina Abels

Oud-gemeenteraadslid in Den Haag voor de VVD met onder andere sport in haar portefeuille, lid Ledenraad van de Rabobank regio Den Haag, secretaris Stichting Het Buitensmuseum, bestuurslid Stichting Jeugdwerk Den Haag

Ellen Bekkering

Rayondirecteur Rabo Regio Den Haag, bruggenbouwer tussen sport en bedrijfsleven, penningmeester Belangenvereniging Scheveningse Haven

Rob van Bokhoven

Officier van Justitie bij het arrondissementsparket Den Haag, aanklager bij het Instituut voor Sportrechtspraak, voormalig beoefenaar van judo/karate/kickboxing, (oud)lid van Haag Atletiek

Wimar Bolhuis

Plaatsvervangend directeur Sociale Zaken bij Sociaal Economische Raad, voormalig fractievertegenwoordiger voor de PvdA (2014-2018), voormalig voorzitter korfbalvereniging Futura, voormalig lid van o.a. HBS, Quick, SV Scheveningen, korfbalvereniging ALO

Troy Douglas

Performance coach bij de BVO Ajax, trainer-coach bij atletiekvereniging Sparta, voormalig docent Internationaal Sport Management (Haagse Hogeschool), voormalig technisch directeur Atletiekbond Bermuda, deelnemer Olympische Spelen (1988, 1992, 1996 en 2004)

Lisette van den Heuvel

Directeur Transmurale Zorg Den Haag, directeur/bestuurder bij Stichting Buddy Netwerk, manager Stichting MOOI, actief in ongebonden sporten (fitness, hardlopen)

Lilliane Mandema

Fysiotherapeut, oud topsportster sprint en 4x 400 meter estafette, organisator atletiekevenementen, lid begeleidingsteam Haagse atletiektalenten, kaderlid Haag Atletiek

Kees Mol

Studentendecan en topsportcoördinator bij de Haagse Hogeschool, voormalig sportdocent, oud voetbalcoach van VUC, HBS, HVV en Graaf Willem II-VAC

Anja Overhoff

Voorzitter Special Olympics Nationale Spelen 2020 in Den Haag, voormalig directeur van Den Haag Marketing en van de theaters Diligentia en PePijn, oud-gemeenteraadslid in Den Haag voor D66 met onder andere sport in haar portefeuille, oud-voorzitter hockeyvereniging Craeyenhout, lid Raad van Aanbeveling en Advies van het Segbroekcollege (TopSportPlan)

Soraya Samuels

Beweegcoach in Den Haag, Sportintermediair voor Hagenaars met een beperking, voormalig consultant bij de stichting Vrijtijdsbesteding, Thuishulp en Vormingsactiviteiten (VTV) in Den Haag

Job Schenau

Directeur van de school voor Lifestyle, Sport en Bewegen van ROC Mondriaan, voormalig docent lichamelijke opvoeding, bestuurslid Stichting Werkgevers Sportclubs Den Haag, bestuurslid buurtsportvereniging Zuiderpark, Raad van Advies Sportief Besteed Groep, actief (geweest) in de voetbalvereniging, atletiek, korfbal en fitness

Carola Uilenhoed

Locatiemanager DC Klinieken Breda, adviseur van het bestuur: Judo2Inspire, voormalig topjudoka, medaillewinnares op Europese en Wereldkampioenschappen Judo, deelnemster Olympische Spelen 2008

Pjer Wijsman

Building Development Director Rijnlandslyceum/ International School of The Hague, voorzitter commissie Loosduinen, oud-voorzitter Haagse zwemvereniging ZIAN. Lid RTA van de Hofspetters. Voorzitter bridgeclub Hoc-Studiecentrum

Anneke van Zanen – Nieberg

Bestuursvoorzitter Accountantskantoor Baker Tilly Berk, Penningmeester Stichting SONS 2020, voorzitter Stichting Fonds Arbeidsaangelegenheden in de Sport, voorzitter CTO Metropool Den Haag/Rotterdam/Dordrecht, voorzitter Stichting Werkgever Sportclubs Den Haag, bestuurslid samenwerkende Haagse sporttalent verenigingen, lid adviesraad bridgebond, voorzitter stichting sporthal Hellas, (oud) voorzitter handbalvereniging Hellas

Jafar Zareei

Hoofdtrainer Taekwondo Koryo Den Haag, voorzitter technische commissie Taekwondo Bond Nederland (TBN), Internationaal trainer (1e klasse) en jurylid World Taekwondo Federation (WTF), voormalig bondscoach TBN en voormalig voorzitter technische commissie European Taekwondo Union (ETU)

Wendy van der Meijs (secretaris)

Voormalig beleidsadviseur topsport Gemeente Den Haag, lid Haagse roeivereniging De Laak, (voormalig) lid SV Verburch (turnen, tennis)

Adviesraad voor Sport

Sportcampus Zuiderpark
Mr. P. Droogleever Fortuynweg 22
2533 SR Den Haag
sportadviesraad@denhaag.nl